

JAMIYATDA AXBOROTDAN FOYDALANISH VA AXBOROT MADANIYATI

Parmonova Shahnoza Ismatulloyevna

Navoiy viloyati Karmana tumani 29-maktabining biologiya fani o'qituvchisi

Ro'ziyeva Ma'mura Islomovna

Navoiy viloyati Karmana tumani 29-maktabining fizika fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada jamiyatda axborotdan foydalanish va axborot madaniyati haqidagi fikrlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Informatika, axborot texnologiyalari, Shaxsiy kompyuter (ShK), axborot-kommunikatsiyalar.

«Informatika va axborot texnologiyalari» yildan yilga kishilik faoliyatining turli soxalarida yanada keng qo'llanilib borilmoqda. Ularni yaratish, ishga tushirish va keng qo'llashdan maqsad - jamiyat va inson butun hayot faoliyatini axborotlashtirish borasidagi muammolarni hal etishdir. Jamiyatni axborotlashtirish deganda inson faoliyatining barcha ijtimoiy axamiyatga ega bo'lgan sohalarida boyitilgan bilimlar, ishonchli axborotlar bilan to'liq va o'z vaqtida foydalanishni ta'minlashga qaratilgan va o'z vaqtida foydalanishni ta'minlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni hamma joylarda tadbqiq etish tushuniladi. Axborot xuddi an'anaviy resurslar kabi izlab topish, tarkatish mumkin bo'lgan resursga aylandi. Ushbu resursning foydalaniladigan umumiy hajmi kelgusida davlatning strategik imkoniyatini, shuningdek mudofaa qobiliyatini ham belgilab beradi. Shunday qilib axborot resurslari axborotlashgan jamiyatda ishlab chiqarishning asosiy qismi bo'libgina kolmay, balki milliy daromad manbai sifatidagi tovar hamdir. Shaxsiy kompyuter (ShK) larning ommaviy ravishda ishlab chiqarilishi ayniqsa axborot texnologiyalari sanoati uchun keng imkoniyatlar ochib berdi. ShKlar inson faoliyatining deyarli barcha soxalariga kirib bordi va mutaxassislarning bilimlar manbaiga kirib borishi hamda uni bevosita qayta ishlash jarayonida qatnashish imkoniyatini kengaytirdi. Informatik va axborot texnologiyalari rivojlanishi bevosita iqtisodiy ob'ektlarning axborot tizimlaridan foydalanishi bilan bog'lik. Zamonaviy axborot texnologiyalari rahbarlarga, mutaxassislarga, texnik xodimlarga axborotni qayta ishlash va qarorlar qabul qilishda hamda to'liq va ishonchli bo'lgan zamonaviy axborot tizimini yaratishda ko'mak beradi. Milliy iqtisodimizga axborot-kommunikatsiyalar texnologiyalarining kirib kelishi, ma'lumotlar bazalarida jamg'arilgan axborotlarning xavfsizligini ta'minlash muammosini keltirib chiqarmoqda. O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng uning oldida iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish uchun, madaniy va ma'naviy yangilanish uchun keng yo'llar ochildi. Jamiyatimizning turli sohaları rivojlangan bugungi kunda axborotlarning sohalararo, tashkilotlararo almashinuvi masalasi yangi-yangi texnika va texnologiyalar qo'llash zaruriyatini tug'dirmoqda. Respublikamiz mustaqilligi va

uning jahon hamjamiyatidagi obroʻyining ortib borayotganligi, axborotlarning nafaqat davlatimiz ichida, balki dunyodagi boshqa davlatlar bilan almashinuvi masalasini qoʻymoqda. Bu axborotlar respublikamizning iqtisodiy va ijtimoiy ahvolini yuksaltirishga qaratilgan.. Axborot (informatsion) madaniyati umumiy madaniyatning bir qismi sifatida insonni axborotlar oqimiga toʻgʻri yoʻl topishi uchun xizmat qiladi. Axborot madaniyati insonning ijtimoiy tabiati bilan bogʻliq boʻladi. U insonning ijodiy qobiliyati mahsuli boʻlib, quyidagilarda oʻz aksini topadi: - texnik qurilmalar (telefon, ShK lar va kompyuter tarmoqlari) ni ishlatish koʻnikmasida; - oʻz faoliyatida kompyuter axborot texnologiyalarini ishlatish qobiliyatida;

- turli manbalar (davriy nashrlar va elektron kommunikatsiyalar) dan axborotlarni olish, uni kerakli shaklda koʻrsatish, hamda samarali ishlatish mahoratida va hokazo. Axborot madaniyati informatika, kibernetika, axborot nazariyasi, matematika, ma'lumotlar bazasini loyihalash nazariyasi va boshqa fanlarning bilimlariga tayangan holda paydo boʻladi. Axborotlashgan (informatsion) jamiyat- faoliyat koʻrsatuvchilarning koʻpchiligi axborotni, ayniqsa uning oliy shakli boʻlmish bilimlarni ishlab chiqish, saqlash, qayta ishlash va iste'molchilarga etkazib berish bilan band boʻlgan jamiyatdir. Tabiiyki, hozirgi kunda ushbu omilga boʻlgan ehtiyojmandlar soni kundan kunga ortib bormoqda. Mazkur tarmoq butun dunyo miqyosida global tarmoqdir. Zero unda mavjud yangiliklardan xabardor etuvchi matnlar, tasvir hamda ovoz xizmatlari va bir qator imkoniyatlar barcha jabhada katta yengilliklarni yuzaga keltirayotgan boʻlsa-da, ammo ikkinchi tomondan insoniyatni beixtiyor vertual olamga jalb etib bormoqda. Ayniqsa bu ta'sir doirasidan o'smir yoshlar ham yo'q emas. Bu borada mutaxassislarining so'zlari quydagi natijalarni isbotlamoqda: internet tarmog'idagi ijobiylik insonning fan, soha va faoliyatiga bog'liq muhim aniq dalillarga ega bo'lishida har tomonlama qulayligi va tegishli vaqt miqdorining tejalishiga olib kelishi kundek ravshan, lekin qiziquvchanlik sababli Internet axborotlaridagi ortiqcha ma'lumotlarga haddan ziyod berilib ketishlaridir. Izlanuvchanlik, fikriy rivojlanish, mushohada, taxlil qilish qobilyati va xotiraning o'tkirlik darajasini susaytirishga sabab bo'lmoqda. Ma'lumki, Internet vositasidan foydalanish hech kimga majburiy bo'lmagan va insonning o'z tafakkuridan kelib chiqqan qonun qoidalar asosida bo'lishi kerakligi hamda undagi me'yor talablari, ya'ni Internet tarmog'idan axborotlarni to'g'ri tanlash har jihatdan o'rindir. Bundan ko'rinib turibdiki, ushbu tarmoq vositasining o'z ichiga qamrab olgan axborotlar miqyosi shu qadar keng va ko'p ekanligi gohida o'zimizga kerakli bo'lgan ma'lumotlarni ajratib olishimizda ham qiyinchilik tug'dirmoqda. Axborot madaniyati umuman madaniyatning ajralmas qismi sifatida insonning ijtimoiy tabiati, uning atrofdagi voqelik bilan aloqalarining muhim tomonidir. Hozirgi vaqtda axborot madaniyati muammosi nafaqat ilmiy, balki falsafiy adabiyotda ham tobora ko'proq muhokama qilinayotgan mavzudir, bu shubhasiz uning dolzarbligidan dalolat beradi. "Axborot madaniyati" tushunchasi yigirmanchi asrning o'rtalarida "axborot portlashi", "axborot jamiyati" va "axborot sivilizatsiyasi" kabi tushunchalar bilan

bog'liq holda paydo bo'ldi. Axborotlashgan jamiyat haqida olimlar turlicha fikrdalar. Yapon olimlarining hisoblashlaricha, axborotlashgan jamiyatda kompyuterlashtirish jarayoni odamlarga ishonchli axborot madaniyatidan foydalanish, ishlab chiqarish va ijtimoiy sohalarda axborotni qayta ishlashni avtomatlashtirishning yuqori darajasini ta'minlashga imkon beradi. Jamiyatni rivojlantirishda harakatlantiruvchi kuch moddiy mahsulot emas, balki axborot ishlab chiqarish bo`lmog`i lozim. Moddiy mahsulotning esa tannarxi ancha qimmat bo`ladi.

Shunday ekan qimmatli bo`gan axborotlarni ishonchli va asosli manbalar orqali o`zlashtirishimiz har tomonlama muhim ahamiyatga ega.